

Tom De Cock

En toen kwam jij

Waarom je niet één maar twee papa's hebt

2016 **De Bezige bij**
Amsterdam | Antwerpen

Voor jou.

1 De brief

Ik weet het, ik weet het. We zitten hier al direct met een serieus probleem. Tegen de tijd dat jij oud genoeg bent om dit boek te lezen, zit je ongetwijfeld net in een levensfase waarin het volstrekt niet cool is dat een van je vaders zijn zielenroerselen heeft neergepend, met jou als hoofdpersonage en geadresseerde. Er zal ongetwijfeld om gelachen worden op school – als ik het daar al niet op een van mijn vele andere excentrieke manieren voor je verpest heb – en ik kan me al helemaal niet voorstellen hoe je dit aan je eerste geliefde gaat uitleggen. Misschien moet ik dat zelf doen. Of niet. Maar toch wilde ik je deze uitdaging niet besparen. Dat ging zo.

Je zou het niet zeggen, maar ik heb een diploma. Dat zou er echter nooit gekomen zijn zonder Ellen, mijn studiemaatje in Leuven. Zij deed vier jaar over Germaanse Taal- en Letterkunde, ik vijf jaar, want ik was nogal slordig wat studeren betreft. Ellen was een heerlijke griet: groot, blond, fashionista, geen blad voor de mond. Als zij me niet al haar aantekeningen had geleend en mij niet manu militari had meegesleept naar ongeveer elk examen, zou ik wellicht nog steeds een paar studiepunten tekortkomen.

Intussen waren we een decennium verder, en hoe gaat

dat: een occasioneel etentje niet meegeteld waren Ellen en ik elkaar wat uit het oog verloren. Tot haar naam op een goede dag op het schermje van mijn Samsung verscheen.

‘Dag sjoel!’ Ellen was het type vrouw dat zelfs de paus nog een koosnaampje zou geven, en ze zou ermee wegkomen ook. Ze wilde weten of ze mij een professionele vraag mocht stellen. Dat mocht ze natuurlijk, aangezien ik op de MNM-redactie aan mijn radioprogramma zat te werken en dus geacht werd alleen met professionele zaken bezig te zijn. Ik klikte Facebook dicht en luisterde.

‘Ik werk tegenwoordig als eindredacteur voor *Weekend Knack*. Binnenkort is het Vaderdag, zoals je weet. We laten bekende vaders een brief aan hun zoon of dochter schrijven. En ik dacht daarbij aan jou.’

Ik probeerde uit te rekenen hoe groot de kans was dat Ellen een verkeerd nummer had gebeld. Zo goed als nihil.

‘Je weet dat ik geen kind heb. Toch?’

‘Ja, maar je wilt er wel een.’

‘Dat kan nog jaren duren.’

‘Het is een originele invalshoek. Denk er eens over na. De deadline is dinsdag.’

Ik kon Ellen, gezien mijn historische schuld, niets weigeren. Bovendien leek het me een leuke gelegenheid om in alle luwte weer eens wat creatiefs te schrijven, want dat was alweer even geleden. Dus een week later in *Weekend Knack*:

Hey Lieverd!

Gek zeg. Dit is waarschijnlijk mijn min-tweede Vaderdag. Of kom, misschien de min-derde. We gaan

daar niet lastig over doen, de tijd dringt niet. Ik weet dat je komt, ergens tussen nu en twee, drie jaar.

Je zult geboren worden. Tenminste, dat lijkt me toch praktisch. Ik heb het ook ooit gedaan; nog nooit spijt van gehad. Jouw buikmama zal om één grote of duizend kleine redenen niet voor je kunnen of willen zorgen. Te jong, te oud, te verslaafd, te gelovig, te illegaal, te onmogelijk. De gynaecoloog haalt er specialisten bij, die samen met je biomama naar een oplossing zullen zoeken, want bij haar blijven zou gewoon lekker logisch en makkelijk zijn. In afwachting mag jij aan het leven wennen bij een leuke familie waar je niets tekortkomt. En een maand of drie later, wanneer alles gezegd en geprobeerd en uitgevlood is, zal er iemand de telefoon nemen en mij bellen. Midden op een werkdag, misschien wel twee minuten voor mijn radioprogramma begint. Ik laat alles vallen waar ik mee bezig ben. En dan komt het moment waarop we elkaar in de warme schoot van een astronomisch groot toeval tegenkomen: je papa en ik bellen aan bij je pleeggezin. Euforisch en doodsbenauwd. En dan nemen we je mee naar huis. Daar lig je dan, in je gloednieuwe babystoel op de achterbank. Die vanaf dan ook jouw achterbank is. Onze achterbank. Van jou, van mij, en van papa.

Ja, dat lees je goed, het is beslist: hij mag de papa zijn. Dat was een cadeautje. Zomaar, onderweg in een auto ergens in Argentinië, met de zon op mijn bol en de uitgestrekte Andes als volstrekt ongeïnteresseerde getuige. 'Jij mag de papa zijn.'

‘Meen je dat?’ En glunderen dat ie deed. ‘En jij dan?’

Goh, ja. Paps, pappie, Tom, Tokke, vake, vader, daddy, da T, Mustafa de Zesde, voor mijn part zelfs mama: couldn’t care less. Zelfs als je me consequent aanspreekt als ‘hé jeannette’ zal ik je op mijn schouders tillen en zo op de meest heroïsche tocht van mijn bestaan de Prioriteitenberg op klimmen. Radioprogramma’s en boeken en reizen en allerlei gekke projecten aan de voet. Collega’s, kennissen, vrienden en familie bij de boomgrens. Je grootouders en je ooms en tantes zo’n beetje tussen de wolken. En hélemaal op de top, op het plekje met het mooiste uitzicht en de meeste zon, naast je papa: daar kom jij. Niet omdat dat zo hoort, maar omdat jij me gaat leren Wat Belangrijk Is En Wat Niet.

En je hoeft daar niks bijzonders voor te doen. Als ik je maar mag zien rondspetteren in bad, en schaterlachen en boos zijn en met alles spelen behalve met de karrenvracht speelgoed die je zult hebben. Tekenen op de sofa met de dikste en meest onuitwisbare viltstift die er in huis te vinden is. Het net als we gehaast zijn vrolijk in je broek doen. Onuitstaanbaar hard een meisje zijn, of een jongen, of een beetje van allebei. Vloeken op je huiswerk. Je hart laten opblazen door je eerste grote liefde.

Ik kijk er al naar uit om je wietvoorraad te ontdekken en je te verplichten dat eerste jaar muziekschool waar je mee begonnen bent ook af te maken, en je naar de burens te sturen om je excuses aan te

bieden voor het nachtlawaai. Om op lange autoriteiten geen enkele politieke partij, buitenlandse radiozender of nieuwe film onbesproken te laten. Als je echt aandringt, kan het misschien ook wel 'ns een keertje over voetbal of ballet gaan.

Ik ben daar nogal soepel in.

Dus, kleine rossekop of exotische bink of blonde godin: tot over een paar jaar. Je papa en ik zijn er klaar voor. Bring it on.

Knuffel,
Je Mustafa de Zesde

Dat van die 'in alle luwte nog eens wat schrijven' bleek een inschattingfout van mij. Ik zal eerlijk zijn – sorry, Ellen: ik dacht écht dat niemand die *Weekend Knack* las, buiten wat designyuppen die hun espresso niet verteerd krijgen als ze geen artikelen over zeslettergrepige Noorse meubelontwerpers lezen.

Zat ik daar even fout.

De dag waarop de brief verscheen, stonden mijn telefoon, mailbox en Twitteraccount roodgloeiend. Met complimenten, maar vooral met vragen. Eindeloos veel vragen. Uit welk land komt jullie kindje (Vlaanderen), hoelang duurt het nog (weet ik niet), is het waar dat ze jullie huis komen inspecteren (tuurlijk), is het waar dat ze je bankrekening controleren (nee), is het waar dat ze met een trechter in je kont kijken (wel eh...)?

Ik besliste nog dezelfde dag twee dingen.

Ten eerste: hier was werk aan de winkel. Meer werk dan alleen die brief. Een antwoord op die lange lijst van *frequently asked questions* van wildvreemden en naaste vrienden. Maar vooral ook: een tijdsapsule voor jou, voor wanneer je oud genoeg bent (en zin hebt) om dit te lezen. Omdat je je ongetwijfeld dezelfde vragen zult stellen. Behalve die ene over die trechter, hopelijk.

Ten tweede: ik zou voortaan braaf elke week *Weekend Knack* lezen, zoals de rest van de wereld blijkbaar allang deed zonder mij in te lichten.

2 Herman

Laten we bij het begin beginnen. Je kan perfect in je eentje een kind adopteren en opvoeden, maar je papa en ik zijn met z'n tweeën. En dat is de schuld van ene Herman Van Molle. Dat ging zo.

Eind 2005 studeerde ik samen met voornoemde Ellen Nederlands en Engels aan de universiteit en was ik volop bezig een grafisch ontwerpbureau op te starten met twee goeie vrienden. Maar mijn hele trots en hart lagen in mijn bijbaan als freelance applausmeester. Ik was de man – of beter, het nogal iele blonde jongetje van twintig – die het studiopubliek welkom mocht heten bij de nationale televisie, en er met een repertoire van grappen en handgebaren voor zorgde dat er de hele opname lang applaus en gebulderlach kwam wanneer dat wenselijk was. Letterlijk een droomjob: telkens als ik de studio van pakweg *Blokken* of *Eurosong* betrad, moest ik me inhouden om de vloer niet te kussen. Ik voel me nog steeds op weinig plaatsen beter thuis dan in het magische halfduister van een tv-decor.

Dat najaar kreeg ik een grote opdracht: de publieksbegeleiding van de nieuwe reeks van *Eén jaar gratis*, een quiz van en met Herman Van Molle, waarbij de winnaar het jaarsalaris van de best betaalde deelnemer opstreek. De naam Herman Van Molle zegt jou misschien nog wei-

nig wanneer je dit leest, tenzij ie op z'n tachtigste besloten heeft een remake van de *iq-quiz* te presenteren. Herman was een legendarische tv-kop met een snorretje, bekend om het stellen van haast onmogelijk op te lossen vragen op alle zenders van de publieke omroep. Alles wat hij aanraakte, veranderde in kijkcijfergoud, of werd op zijn minst gewaardeerd door de juiste cultuorakels, en dat telde ook.

Het was een hele eer om voor zo'n man en zijn ploeg te mogen werken, en dus ging ik er met blinde overgave tegenaan. Zo blind dat ik pas na herhaaldelijk aandringen van een paar vrouwelijke collega's de jongeman opmerkte die bij elke opname achter een computer de punten van de kandidaten moest zitten tellen. Eerst vond ik 'm maar onopvallend en saai. Maar na grondiger (en steeds gretiger) observatie kon ik niet anders dan besluiten dat ik nog nooit iemand had ontmoet die zo zonder uitzondering door iedereen gewaardeerd werd, of ze nu net als hij en ik simpel voetvolk waren of God Van Molle zelve. Het stiekeme centrum van een universum waarin iedereen met dezelfde nieuwsgierige warmte benaderd werd. Hij keek bovendien een tikkeltje scheel, en dat was de spreekwoordelijke druppel. Ik smelt nogal makkelijk voor onvolmaaktheid.

Er ontstond wat voorzichtig geflirt, maar we bleken allebei te schuchter om een duidelijk signaal te geven. En dus grepen dezelfde vrouwelijke collega's opnieuw in. Op de laatste draaidag wilden ze plots allemaal per se nog naar café. De Schele Puntenteller en ik gingen mee. Als bij wonder werden de vrouwen een voor een opgebeld voor allerlei mysterieuze noodgevallen.

'Er is iets met eh... de kinderen!'

‘Mijn kat zit alleen thuis!’

‘Mijn lief heeft goesting, en we proberen al zo lang!’

En zodoende zaten de Puntenteller en ik plots alleen aan een tafeltje in ’t Zeezicht in Antwerpen. Een jaar later trok ik bij hem in.

Je papa en ik zijn totaal verschillend. Hij is bescheiden, intelligent, gevoelig, avontuurlijk, genuanceerd, consequent, vergeet nooit iets en kent in de hele wereld altijd en overal de weg terug naar de auto. Ik ben arrogant, impulsief, brutaal, bang voor ongeveer alles, en ik kan niet beloven dat ik je nooit zal vergeten af te halen van school. Omdat ik de weg erheen kwijt ben bijvoorbeeld.

Maar over één ding waren je papa en ik het vanaf het begin roerend eens.

Over jou.

Je papa en ik zijn – dit kan als een schok voor je komen – homo. Maar ik was nooit een echte barricadenicht. Geen regenboogvlag in mijn kamer, geen gesegregeerde discotheken of gay prides voor mij. Dat komt omdat ik een verwend nest ben dat is opgegroeid in een wereld waarin heel dat ‘anders-zijn’ volstrekt normaal was. Ik heb hooguit een jaar met mezelf geworsteld. (‘Nee hoor, ik ben geen homo, gewoon verliefd op mijn beste vriend. Die zeer hetero is. Dat – snik – gaat wel over. O, kijk daar, wat een lekkere jongen!’) Rond mijn zeventiende draaide ik een tong met een superhete vriend-van-vrienden, en sinds die dag heb ik die geaardheid als het meest probleemloze aspect van mijn leven ervaren. In mijn geval lukte miraculeus

wat voor zovele tienduizenden anderen zou moeten lukken: homo zijn is eigenlijk een verwaarloosbaar aspect van wie ik ben. Het overkwam me, maar het bepaalde geenszins wie ik geworden ben. Ik ben Vlaming, blond, radio-dj, vriend, broer, zoon, kleinzoon, computernerd, master in de filologie, te weinig sportief, kletskaus, sociale drinker, aandachtshoer en nog wat dingen, en jawel: ook nog getrouwd met een man. En klaar om iedereen die daar meer van wil maken dan een detail in het licht van de eeuwigheid op zijn dak te geven.

Want ik klim dan niet graag op barricades; berichten over een uit elkaar geranselde holebi-optocht in Moskou, een massale betoging tegen het homohuwelijk in Parijs of het opknopen van volstrekt schadeloze homotievers in Iran... dan wordt het een beetje zwart voor mijn ogen van woede. Het kan er maar niet in bij mij: waarom in naam van alles wat ademt en leeft zou je je nu zorgen maken over twee mannen of vrouwen die met wederzijdse toestemming eens lekker van bil gaan en/of samen oud willen worden? Zijn er dan geen belangrijkere dingen dan het verdedigen van allerlei prehistorische normen en waarden, die in de meeste gevallen even onmenselijk en contraproductief zijn als de hysterische sujetten die ze verdedigen? Is al dat machtsvertoon tegenover homoseksualiteit – meestal door heteroseksuele mannen die geen enkele homo kennen, en meestal op basis van doorzichtig religieus gewauwel – niet vooral afleiding van de aandacht voor echte wereldproblemen?

Dus antwoord ik op de oerdomme vraag 'kunnen homo's kinderen opvoeden?' meestal iets in deze stijl: als we

elke dag lang genoeg uit de darkroom kunnen komen om te gaan werken als profvoetballer of buschauffeur, oma en opa te bezoeken, het huis te verbouwen en belastingen te betalen, zal dát er ook nog wel bij kunnen. Net zoals gescheiden, alleenstaande, andersvalide, allochtone, stiekem biseksuele, gelukkig samenwonende of naar Klara luisterende ouders perfect kinderen kunnen opvoeden.

Ik draaf door. Ik word alleen een beetje boos van alles wat naar enggeestigheid ruikt. Dan toch een barricadenicht misschien. Consequentie is niet meteen mijn sterkste kant, zoals je intussen ongetwijfeld weet en dagelijks misbruikt.

Een veel interessantere vraag: waarom adoptie?

Om te beginnen hadden zowel je papa als ikzelf absoluut niet de ambitie om onszelf voort te planten. Het per se willen voortzetten van een bloedlijn valt voor mij onder de hierboven beschreven vormen van massahysterie. 't Is denk ik van meer belang dat ik je wegwijs maak in de wereld en een heerlijk onbezorgde jeugd voor je organiseer dan dat je mijn sproeten en de neus van je papa hebt. Bovendien beschikte geen van ons over een baarmoeder, en waren we ook lucide genoeg om ons daarbij neer te leggen.

Waar je papa en ik elkaar echter meteen in vonden, was *opvoedingsdrang*. De onweerstaanbare aantrekkingskracht van het vooruitzicht iemands leven van in den beginne mee vorm te geven, met alle mogelijke en onmogelijke middelen die we ter beschikking hadden. Een lokroep die initieel vooral bij mij en nadien ook bij je papa zo luid werd, dat we hem niet meer konden negeren.

Maar dat was natuurlijk sneller gezegd dan gedaan. Hoewel we ons, hoe hard we ook oefenden, niet op natuurlijke wijze konden voortplanten, bleef er een gamma aan opties open, die echter geen van alle zonder obstakels waren.

Het eerste idee van zowat iedereen was: draagmoederschap. In de loop der jaren heeft meer dan één goeie vriendin ons haar uterus in bruikleen aangeboden, al dan niet met een kortstondig vleselijk samenzijn inbegrepen. Hoe verleidelijk en eenvoudig zoiets ook mocht lijken: daar was echt geen denken aan. Om te beginnen zou het ongelijkheid creëren tussen je papa en mezelf, want in dat ei kon maar één zaadje. En vooral: er zou een duidelijk aanwezige mama zijn. De tijd dat je voor je kind kon verzwijgen dat tante Gaby eigenlijk mama Gaby was, lag gelukkig ver achter ons. Dat soort driehoeksrelaties bestond, soms ook zonder dat ze slecht afliepen, maar was absoluut niet waar we naar op zoek waren.

Een onbekende draagmoeder dan. Eentje uit Oekraïne bijvoorbeeld. Ook daar waren in de pers voorbeelden van te vinden. Maar in die omstandigheden werd het ijs wel héél glad. Ik probeer de woorden 'shoppen' en 'babytoerisme' niet te gebruiken, want er zullen heus wel mensen zijn die zich met hun volle verstand en de warmste intenties in dit soort juridisch onzekere avonturen storten. Maar er was een echt kind met tien vingers en tien tenen mee gemoeid. Dan neem je dat soort risico's simpelweg niet. Zeker niet als je, zoals wij, het voortzetten van je eigen genenpoel een onnozel argument vindt.

Dus: we zouden geen baby maken. Ons toekomstig kindje zou een bestaand kind worden.

Dat liet nog drie mogelijkheden: pleegzorg, adoptie of ontvoering. Na wat googelen viel die laatste optie al snel af; ontvoering resulteerde zeer zelden in een stabiel gezinsleven. Omdat ik zelfs niet wist wat het verschil tussen die twee andere concepten – pleegzorg en adoptie – was, surfte ik me een paar dagen lang rot naar informatie. Tijdens die zoektocht kwam ik tot een vaststelling die in de daaropvolgende jaren nog regelmatig bevestigd zou worden: naar moderne maatstaven zat de hele sector van jeugdzorg met een serieus communicatieprobleem. Oubollige websites, onduidelijke informatie, te theoretisch, te gedateerd, te weinig, te geheimzinnig.

Na wat gepuzzel kwam ik voor mezelf tot een respectloze maar duidelijke definitie: *pleegzorg* was als een auto leasen, bij adoptie was ie helemaal van jou. Met alle voor- en nadelen erbovenop, voor beide formules.

Een pleegkindje kwam meestal uit een weinig frivole situatie van geweld, incest, verwaarlozing, drank- of drugsmisbruik en misdaad, maar ook minder spectaculaire problematieken als chronische ziekte of kansarmoede. Zulke kindjes waren er van alle rangen en standen, uit alle culturele contexten en van alle leeftijden. Ze werden vaak in opdracht van een jeugdrechter uit hun thuissituatie weggehaald, en kwamen terecht in een speciale instelling of een pleeggezin. Dat pleeggezin was per definitie tijdelijk: je zorgde als een echte vader of moeder voor pleegzoon Pieter, maar de voogdij bleef bij de biologische familie of de rechter. Pieter hield z'n eigen naam, ging in veel gevallen in het weekend nog naar mama of papa, en als die zeiden dat Pieter een piercing mocht, dan mocht ie een piercing.

Maar je kreeg wel de kans om zijn leven totaal te veranderen, om bijvoorbeeld de spiraal van voorbestemdheid te doorbreken en Pieter te helpen zichzelf te ontwikkelen op manieren die in het oorspronkelijke gezin volstrekt ondenkbaar zouden zijn. Piercing of geen piercing. De zorg die je op die manier verleende aan een kind of jongere met een moeilijke achtergrond kon een paar weken duren, maar net zo goed een volledige jeugd. Er waren zelfs gevallen waarbij pleegouders hun pleegkind na verloop van tijd konden adopteren, al mocht dat nooit de drijfveer zijn.

De achtergrond van adoptiekindjes was vergelijkbaar, alleen ging adoptie één stap verder. Een weesje of een kind dat vrijwillig door de biomama was afgestaan, kwam terecht in een nieuw gezin. Alle banden met het verleden werden doorgeknipt, en de adoptieouders werden de volledige, definitieve ouders van het kind. Alsof het nooit anders was geweest. Een absolute noodoplossing, die alleen in de extreemste gevallen werd toegepast. En een psychologisch experiment dat een adoptiekind de rest van zijn of haar leven zou beïnvloeden.

Mijn zoektochten op de termen ‘adoptie’ en ‘pleegzorg’ werden frequenter, en rond mijn vijftiende verjaardag drongen concrete stappen zich op. Gelukkig kon je een adoptie- of pleegkindje niet zomaar uit een automaat halen wanneer je daar plots de drang toe voelde, want dat zou ik toen zeker hebben gedaan. De werkelijkheid bleek ongeveer tien miljard keer complexer dan dat.

3 Het A-woord

Als ik één ding onthouden heb uit die eerste maanden dat de kinderwens bij je papa en mezelf toesloeg, dan is het wel dat gevoel van hopeloze onwetendheid. Alsof ik plannen voor een atoombom moest samenpuzzelen uit wat vergeelde handboeken en de getuigenis van iemand die iemand kende die er ooit één gezien had. Nochtans: adoptie was niet zomaar een antwoord op zomaar een vraag. Het was ook niet ons eerste antwoord, als ik heel eerlijk mag zijn. En dat ging zo.

Ik was in de valkuil getrapt waar iedereen die aan adoptie, draagmoederschap of pleegzorg dacht mee te maken kreeg. Er waren namelijk maar weinig gelukkige gezinnetjes die zich geroepen voelden om hun verhaal online te delen. Je las vooral (waargebeurde) gruwelverhalen en (terechte) klachten, maar net zo goed egocentrisch gemmer van verzuurde tweeverdieners en getroebleerde frustro's die dachten dat de evenaar over hun keurig aangelegde oprit liep. Elk van de drie bovenstaande procedures kon beenhard zijn én fout aflopen, dat wist ik intussen, maar zowel in de digitale als in de papieren bibliotheek was de harmonie tussen apocalyptische doemliteratuur en positieve, complexloze verhalen zoek. Je vond er stee-

vast een volle plank met dikke volumes à la *Hoe hechtingsstoornissen mijn leven verscheurden*, maar geen enkel boek met als titel pakweg *Hoera voor deze geslaagde adoptie*. Je kreeg, kortom, niet meteen een inspirerend overzicht van de pro's en contra's.

Omdat je papa en ik heel erg doordrongen waren van de behoefte om te helpen – wacht, dat klinkt uiteraard betuttelend; omdat je papa en ik graag alles wat we hadden wilden delen met iemand die het heel erg nodig had, besloten we eerst met een dienst voor pleegzorg te gaan praten. De vraag was alleen: welke? Ik was er in al mijn onschuld steeds van uitgegaan dat zowel pleegzorg als adoptie een openbare nutsvoorziening was, zoals water uit de kraan, gescheiden huisvuilophaling en de politie. Met een keurig centraal bestuur en een hoofdkantoor in elke provinciehoofdstad, allemaal keurig betaald met belastinggeld.

Niets bleek in 2008 minder waar. Adoptie en pleegzorg waren in Vlaanderen het domein van tientallen kleine en grote vzw's, met de meest bizarre geografische spreiding. Het was dus even zoeken, maar gelukkig woonden je papa en ik in de enige wereldstad die naam waardig, en konden we met de tram naar een adres in Antwerpen: de Dienst voor Pleegzorg in Hoboken.

We kwamen terecht in een soort rooms-katholiek schoolgebouw met een galmende entree en donkerhouten lambriering. Kinderen kregen we uiteraard niet te zien, wel een zeer vriendelijke dame die ons in een eiken kabinet ontving. Er was nog een andere bezoeker: een vrouwelijke *happy single* van een jaar of veertig, die net als wij overwoog een pleegkindje op te vangen.